

V.5 Symetrické operátory a Cayleyova transformace

Definice. Nechť S je symetrický (ne nutně hustě definovaný) operátor na H . Označme symbolem C_S operátor

$$C_S = (S - iI)(S + iI)^{-1}.$$

Pak C_S je operátor na H , který se nazývá **Cayleyova transformace operátoru S** .

Věta 32 (vlastnosti C_S). Nechť S je symetrický operátor na H a C_S je jeho Cayleyova transformace. Pak

- (a) C_S je lineární izometrie $D(C_S) = R(S + iI)$ na $R(C_S) = R(S - iI)$.
- (b) $I - C_S = 2i(S + iI)^{-1}$; speciálně, operátor $I - C_S$ je prostý a $R(I - C_S) = D(S)$.
- (c) $S = i(I + C_S)(I - C_S)^{-1}$.
- (d) C_S je uzavřený $\Leftrightarrow S$ je uzavřený $\Leftrightarrow D(C_S)$ je uzavřený $\Leftrightarrow R(C_S)$ je uzavřený.

Lemma 33 (o izometrickém operátoru). Nechť U je libovolný operátor na H , který je izometrií $D(U)$ na $R(U)$. Pak

- (a) $\langle Ux, Uy \rangle = \langle x, y \rangle$ pro všechna $x, y \in D(U)$. Speciálně: U je unitární, právě když je $D(U) = R(U) = H$.
- (b) $\text{Ker}(I - U) = D(U) \cap (R(I - U))^\perp$. Speciálně, je-li $R(I - U)$ hustý v H , je $I - U$ prostý.

Věta 34 (obraz Cayleyovy transformace). Nechť U je operátor na H , který je izometrií $D(U)$ na $R(U)$. Předpokládejme, že $I - U$ je prostý. Pak operátor $S = i(I + U)(I - U)^{-1}$ je symetrický a platí $C_S = U$. Přitom S je hustě definovaný, právě když $R(I - U)$ je hustý.

Věta 35 (Cayleyova transformace pro samoadjungované operátory).

- (a) Nechť S je symetrický operátor na H . Pak S je samoadjungovaný, právě když C_S je unitární operátor.
- (b) Nechť U je unitární operátor na H , pro který je $I - U$ prostý. Pak operátor $S = i(I + U)(I - U)^{-1}$ je samoadjungovaný a platí $C_S = U$.

Poznámky.

- (1) Nechť S a T jsou symetrické operátory na H . Pak $S \subset T$, právě když $C_S \subset C_T$.
- (2) Nechť S je hustě definovaný uzavřený symetrický operátor na H . Pak kodimenze podprostorů $D(C_S)$ a $R(C_S)$ (tj. dimenze jejich ortogonálních doplňků) nazýváme **indexy defektu** operátoru S . Pak platí:
  - o S je samoadjungovaný, právě když oba indexy defektu jsou nulové.
  - o S je maximální symetrický operátor, právě když aspoň jeden z indexů defektu je nulový.
  - o S má samoadjungované rozšíření, právě když oba indexy defektu jsou stejné (tj., právě když existuje lineární izometrie $(D(C_S))^\perp$ na $(R(C_S))^\perp$).
- (3) Nechť S je uzavřený symetrický operátor na H , ne nutně hustě definovaný. I v tomto případě lze definovat indexy defektu. Přitom platí:
  - o Pokud $D(C_S) = H$ nebo $R(C_S) = H$, pak S je hustě definovaný.

Tedy i v tomto případě platí první z výše uvedených ekvivalencí. Z toho snadno plyne, že v druhém bodě platí implikace $\Leftarrow$ a ve třetím bodě platí implikace $\Rightarrow$. Jak je to s obrácenými implikacemi, není zřejmé.